

SOK

MAART 2011

mededelingen

54

SOK

mededelingen

54

- 2 **De Dood waart rond in de onderaardse groeven –**
Peter Jennekens
- 26 **Spannende tochten met een smokkelaar door de berg –**
Joop Smit
- 34 **Metten is weten –** *Rob Heckers*

De Dood waart rond in de onderaardse groeven

PETER JENNEKENS, DEN OLIBERG 74, 6231 AX ROTHEN MEERSSEN

AFBEELDING 1: Na het ongeluk in Geulhem (1930) spoedden geschokte buurtbewoners en nieuwsgierigen zich naar de plaats van het onheil (collectie Peter Jennekens)

Inleiding

Met deze titel is eigenlijk de toon van dit artikel gezet. Het is dan ook geen plezierig onderwerp, maar toch een onderdeel van de historie van de groeven en direct verbonden met de mensen die er gewerkt hebben of als bezoeker incidenteel de groeven hebben bezocht. Soms werden deze mensen getroffen door een noodlottig ongeval, verdwaalden zij zonder het daglicht nog ooit te zien, of verkozen zij op deze plaats de dood boven het leven.

De gegevens zullen weergegeven worden in een lijstvorm. Dit is zeker niet uit oneerbiedigheid gedaan, maar uit praktische overwegingen. Op deze manier kan eenieder nog eventuele aanvullingen aan de lijst toevoegen en blijft de informatie overzichtelijk. Voor zover mogelijk zal ik proberen de omstandigheden waaronder het overlijden heeft plaats gevonden te omschrijven. Dit is echter niet altijd mogelijk. Soms ontbreken nadere gegevens, of heb ik deze niet kunnen vinden.

Een jaar of vijftien geleden ben ik begonnen met het aanleggen van deze lijst, met de bedoeling om hier ooit nog iets mee te doen. Vele jaren geleden heb ik mijn gegevens naast een lijst van Jan Spee gelegd en hebben we informatie uitgewisseld.

Vervolgens bleef het lang stil, de lijst raakte in vergetelheid en de drang om er iets mee te doen verdween, hoewel ik de lijst steeds ben blijven aanvullen. De lezing van Wilfred Schoenmakers over de dood van Michael Daenen tijdens de SOK-ledenavond van 12 november jl. heeft mij doen besluiten om toch maar eens iets op papier te zetten.

De informatie heb ik veelal ontleend aan openbare bronnen, zoals archiefstukken, boeken, kranten- en tijdschriftartikelen, waarbij ik zeker niet pretendeer volledig of correct te zijn (informatiebronnen zijn niet

altijd even betrouwbaar). Verder heb ik jammer genoeg niet altijd alle bronnen genoteerd. De gegevens zullen chronologisch geplaatst worden, van “nieuw” naar “oud” en betreffen zowel de (onderaardse) mergelgroeven in Nederland als in België.

De Dood waart rond

Datum: 31-03-2008

Plaats: Sibbergroeve

Slachtoffer: **Jo van de Wetering** (Valkenburg)

---

4 Jo van de Wetering uit Valkenburg was als blokbreker werkzaam voor de firma Rouwet in de Sibbergroeve. Ook maandag 31 maart 2008 was hij weer aan het werk, als hij 's middags getroffen werd door een hartstilstand en hieraan overleed. Hij is 54 jaar geworden. Jo van de Wetering heeft meegewerkt aan verschillende mergelprojecten in Valkenburg, onder andere aan het herstel van de Geulkades, de Berkelpoort, de Ruïne en de Fransche Molen.

Bron: www.houthem.info/page/bidprentjes/bpw.htm.

Datum: 21-07-2005

Plaats: Geulhemergroeve

Slachtoffer: **M. Jakobs**

Op donderdag 21 juli 2005 raakte M. Jakobs, de 54-jarige voorzitter van het kindervakantiewerk uit Houthem, zwaar gewond bij een val in de Geulhemergroeve. Op woensdag 27 juli is hij aan de gevolgen van een

schedelbasisfractuur overleden. De man was met een groep van 15 kinderen, enkele leiders en een ervaren gids in de groeve op bezoek. Op enig moment heeft het slachtoffer zich van de groep verwijderd om een foto te maken en is hierbij in een lager gelegen gang gevallen.

Bron: diverse krantenartikelen.

Datum: 05-04-2005

Plaats: Cannerberg (Nato-groeve)

Slachtoffer: **Jac Lardinois** (Banholt)

Eerste jaardienst

*Nao 15 jaor leefde en plezier
en óch hël werke veur sjpas en 'n glaas beer
heet de berg diech tot ziech genome
de leefste maan oet mien drome*

*Diech es geweldige groete aardige vent
waors veur de berg mer hiel klein op dat moment
aan al die jaore van sjpas en plezier
deenke veer iedere daag weer*

Bedaank Jac.

Het is bijna een jaar geleden dat wij afscheid hebben moeten nemen van mijn lieve man, pap, schoonpap en opa

Jac Lardinois

De eerste jaardienst van Jac is op **vrijdag 7 april om 19.00 uur** in de **St. Gerlachuskerk te Banholt.**

Carin Lardinois-Lemmens
Boy, Brutus, Sammy,
Anita, Richard, Stefan en Davey
Esmeralda

AFBEELDING 2: Annonce in Dagblad de Limburger van de jaardienst van Jac Lardinois (collectie Ton Breuls)

Tijdens een voorbereidend veiligheidsonderzoek t.b.v. het verwijderen van asbest, een opdracht van het Ministerie van Defensie, heeft in de Cannerberg een instorting plaatsgevonden (plafondinstorting). Het 55-jarige slachtoffer was vrijwel op slag dood. Andere collega's bleven ongedeerd. Het gangenstelsel is tussen 1954 en 1992 door de NATO gebruikt als verbindingscentrum.

Bron: jaaroverzicht Staatstoezicht op de Mijnen 2006.

Diverse krantenartikelen.

Datum: 29-07-1996

Plaats: Kanaalgroeve (Muizenberg)

Slachtoffer: **naam onbekend**

Op een moeilijk toegankelijke plek, in een richel nabij de ingang van de Kanaalgroeve (Muizenberg), vonden wandelaars het lijk van een man. Het lichaam verkeerde in verregaande staat van ontbinding. Op de man werd een identiteitskaart aangetroffen en vermoedelijk betrof het een 48-jarige Maaseikenaar die sinds de dood van zijn moeder, twee jaar daarvoor, een zwervend bestaan had geleid, maar nooit als vermist was opgegeven. Wel was hij uitgeschreven uit het bevolkingsregister van Maaseik en had hij alle contacten met de familie verbroken. Uit het eerste sporenonderzoek kon men afleiden dat de man niet een gewelddadige dood was gestorven. Een andere mogelijkheid was dat de man overleden was aan een overdosis drugs. Maar omdat in de nabijheid geen verdovende middelen of injectienaalden werden gevonden, ging men er vanuit dat hij een natuurlijke dood was gestorven. Men schatte dat het lijk er minstens een jaar en mogelijk zelfs langer had gelegen.

Bron: "Het Belang van Limburg" en "Dagblad de Limburger" van 29 juli 2007.

AFBEELDING 3: Collage van enkele krantenartikelen over de vondst van een lijk in de Kanaalgroeve (Muizenberg) in 1996 (collectie Ton Breuls)

AFBEELDING 4: Vuursteenmijntje in Wonck-Bitsingen, waar het ontzielde lichaam van de 38-jarige militair werd gevonden (foto Ton Breuls)

Datum: 20-06-1995
 Plaats: Wonck-Bitsingen
 Slachtoffer: **naam onbekend**

Op bovenstaande datum werd door een stel jeugdigen een lichaam gevonden in een grotje. Het lag een dertig meter van de ingang in een kleine nis en was bijna geheel vergaan. Datgene wat overbleef was het stoffelijk overschot en wat resten van vergane kleding. Naast het lichaam lag een geweer. In juni 1996 werd het lichaam door een tandarts aan de hand van het gebit geïdentificeerd. Het bleek om een ex-beroeps militair uit Oupeye (een dorpje bij Luik) te gaan, die op 38-jarige leeftijd om

medische redenen werd afgekeurd en daarom het leger moest verlaten. Hij was al sinds januari 1987 als vermist opgegeven.

Bron: "La Meuse" van 13 juni 1995.

"Dagblad de Limburger" van 21 juni 1996.

Datum: 26-08-1993
 Plaats: Keerderberg-Midden
 Slachtoffers: **Raimond Neuteboom** (Deventer) en **Patrick Louis** (Maastricht)

Op 6 augustus 1993 gingen twee pupillen (16 en 17 jaar) van een internaat uit Cadier en Keer tijdens een wandeling de Keerderberg-Midden naar binnen. Waarschijnlijk waren ze door een gat in de muur, dat diende als vliegopening voor vlermuizen, naar binnen gekropen. Op een zeker moment zijn de twee jongens zonder licht komen te zitten en hebben ze in het donker in de groeve rondgedwaald, op zoek naar de uitgang. Deze werd echter niet meer teruggevonden en uiteindelijk zijn ze, waarschijnlijk door onderkoeling en uitdroging, gestorven. Hun lichamen werden pas op 26 augustus 1993 teruggevonden.

Bron: diverse krantenartikelen, onder andere uit "De Limburger" en het "Limburgs Dagblad".

Datum: 17-01-1991
 Plaats: de Keel
 Slachtoffer: **Wiel Halmans** (Schimmert)

Bij het willen verzamelen van bijzondere planten welke groeiden in een luchtschacht boven de Keel, is de 51-jarige Wiel Halmans omlaag gevallen

AFBEELDING 5: Artikel in het Belang van Limburg naar aanleiding van het dodelijk ongeluk in een luchtschacht boven de Keel (collectie Ton Breuls)

in deze 20 meter diepe “put”. Hij moet op slag dood zijn geweest. De schacht was op een diepte van twee meter afsloten met verrotte houten balken, bedekt met een twee centimeter dikke piepschuimplaat en hier is het slachtoffer door heen gezakt. Men werd op het ongeval geattendeerd, omdat zijn auto met aanhangwagen verlaten in de buurt stond. Op de aanhangwagen lagen reeds eerder verzamelde planten. Het heeft uren geduurd voordat het stoffelijke overschot geborgen kon worden. Pas na het inschakelen van een team getrainde grondonderzoekers kon het worden geborgen

Tevens wordt in een van de artikelen melding gemaakt van een ongeluk dat zeven jaar eerder heeft plaatsgevonden, waarbij een Belgische jongen in een van deze “luchtkokers” (“er zijn er honderden”) is gevallen en nooit meer is teruggevonden.

Bron: diverse krantenartikelen, onder andere uit “Limburgs Dagblad”, “De Limburger” en “Het Belang van Limburg”.

Schachten dicht in Mergelstreek

RIEMST—Er wordt begonnen met de inventarisatie van schachten en luchtkokers van mergelgroeven in het gebied van het Albertkanaal, Kanne en Val-Meer. Die maatregel dient om nu te gaan op de eigenaars van de gronden de levensgevaarlijke gaten wel afgedicht hebben. Sinds 17 september van vorig jaar zijn zij daar namelijk toe verplicht. De maatregel moet het de wandelaars in de streek een stuk veiliger maken.

Zoals bekend bevinden zich in de Zuidlimburgse Mergelstreek nog ruim 150 schachten en luchtkokers overblijfselen van de vroegere onderaardse kampoeliekwekerijen. Ze zijn meestal 30 tot 40 meter diep, naargelang de verhevenheid van het landschap en de aard van de mergelgroeven. Een aantal van die putten is levensgevaarlijk, want de bovengrondse bouwwerken liggen in puin of de afscherming is gebrekkig.

Tijdens het weekeinde deed een Nederlander er nog een dodelijke val in een 40 meter diepe put. Hij zakte door het verroeste deksel, dat met

De hulpdiensten gaan hier op zoek naar de Nederlander die in een 40 meter diepe put viel, toen het onzichtbare, verroeste deksel het begaf.

(Foto: V.M.)

grond was bedekt en zich binnen een lage omheining in een bosje bevond. Dat ongeval deed zich voor aan de Nieuwe Keel, vlakbij de weg Vroenhoven-Kanne op Belgisch gebied.

In de Mergelstreek bevinden zich nog een 30-tal schachten en luchtkokers, voornamelijk in de beboste gebieden en op de taluds van het Albertkanaal. Ze dateren meestal van rond de '30, toen men in de Mergelstreek met de kweek van kampernoelies begon. Kanne is over een oppervlakte van een 50-tal ha onderwijd en in de ondevaarse mergelgroeven werden tientallen kampernoeliekwekerijen ingericht.

Inventarisatie

Iedere kwekerij had haar schacht, haar luchtkoker en in de meeste gevallen ook nog een eigen toegang. Gedurende tientallen jaren vormde die ondergrond een bron van welvaart, maar toen de bovengrondse kweek begon, raakten de groeven in ontbruik. Die groeven daarna op dikwijls onverantwoorde wijze achtergelaten.

Bij een inventarisatie door de gemeentelijke Dienst voor de Groeven is vastgesteld dat zich op het grondgebied van Zichen-Zassen-Bolker 120 schachten en luchtkokers bevinden. Een aantal daarvan steekt nog boven het landschap uit en de onzichtbare putten zijn gedicht en bevinden zich onder akkers en weiden.

Volgens Benny Huls, de verantwoordelijke van de dienst, vormen ruim honderd van die putten geen enkel gevaar: «De onderzoeken hebben uitgegeven dat ze doeltreffend werden gedicht of afgeschermd. Maar ter hoogte van de Roosburg bevinden zich nog een 15-tal putten, die niet aan de veiligheidsvoorschriften voldoen. De eigenaars van die bovengrond worden daarvoor verantwoordelijk gesteld.»

Op 17 september 1990 heeft burgemeester Stevens de eigenaars schriftelijk verwittigd dat de schachten of luchtkokers moeten afgedicht worden, hoofdzakelijk om het sluitstorten erin te voorkomen. De afsluiting moet gebeuren volgens de voorschriften, die bepalen dat er een opening moet blijven van ongeveer 20 op 20 cm, voor toegang van de vleermuizen. Eerstdaags zal worden nagegaan of de betrokkenen gevolg hebben gegeven aan de onderrichtingen.

V.M.

Datum: 11-01-1990

Plaats: een van de groeves bij Klein-Ternaaien

Slachtoffer: naam onbekend

De man met de Nederlandse nationaliteit had waarschijnlijk zelfmoord gepleegd. Zijn lichaam werd in een van de groeven in Klein-Ternaaien gevonden, samen met een brief waarin de man aangaf dat hij depressief was en zelfmoord wilde plegen. Naast zijn lichaam lagen drie karabijnen

(kaliber 22). Hiervan waren er twee met een touw aan elkaar verbonden. Vreemd was dat het lichaam 3 schotwonden vertoonde. Op het lichaam werd autopsie verricht.

Bron: "La Libre Belgique" van 12 januari 1990, editie "Gazette de Liège".

Datum: 19-06-1987

Plaats: Sint Pietersberg

Slachtoffer: **Jack Bok** (Sibbe)

In 1987 begon men aan de voorbereidingen om een nieuwe toeristenin-
gang te maken voor het Zonnebergstelsel en wel via een nieuw te graven
gang achter de kiosk bij Slavante. De tot dan toe gebruikte toegang voor
het Zonnebergstelsel zou dan worden afgesloten. Om dit te realiseren
zouden diverse doorgangen gemaakt moeten worden. De verbinding
tussen het Slavante- en Zonnebergstelsel zou in de buurt, links van de

ingang van de Zonneberg, moeten
plaatsvinden. Tijdens het maken van
een verbindingsgang in de buurt van
de bakkerij in de Zonneberg deed
zich echter een plafondbinstorting
voor, waarbij Jack Bok en Hub Rouwet
bedolven werden. Rouwet raakte
zwaar gewond, maar overleefde het
ongeluk. Voor de 26-jarige Jack Bok
uit Sibbe liep het echter minder goed
af en hij kwam te overlijden.

Jack bedankt.

AFBEELDING 6: Bidprentje van het slachtoffer in de
Zonneberg, Jack Bok (collectie Peter Jennekens)

Omdat het project te duur zou worden en men bang was dat men de
veiligheid van de arbeiders niet kon garanderen, is het project stopgezet
en heeft men van verdere plannen in deze richting afgezien.

Bron: themaboek Slavante van Jan Spee.

Bidprentje, collectie Jennekens.

Datum: 14-01-1975

Plaats: Roothergroeve

Slachtoffer: **Jacob V.** (Haarlem)

Het slachtoffer was een 61-jarige man, loodgieter uit Haarlem. Het
lichaam werd ongeveer 20 meter van de ingang in de groeve gevonden.
Het betrof hier geen misdaad of ongeluk.

Bron: krantenknipsel komende van een microfiche Stadsbibliotheek
Maastricht.

Datum: 23-12-1958

Plaats: Roosburg

Slachtoffers: **Jan Aerts** (Val-Meer), **Jean Beuzen** (Zichen-Zussen-Bolder),
Guillaume Brems (Z-Z-B), **Jeanine Brokken** (Z-Z-B), **Jan
Coenegrachts** (Z-Z-B), **Willy Duchateau** (Herderen),
Mathieu Haekens (Z-Z-B), **Martin Hermans** (Val-Meer),
Pierre Heynen (Z-Z-B), **Leonard Jackers** (Val-Meer), **Jan
Jongen** (Z-Z-B), **Gerard Kinet** (Z-Z-B), **Hubert Lemmens**
(Z-Z-B), **Pierre Paulissen** (Vroenhoven), **Antoine Pauly**
(Z-Z-B), **Mathieu Stoffels** (Z-Z-B), **Mathieu Vanherf**,
(Z-Z-B), **Guillaume Wolfs** (Rosmeer).

ZICHEN-ZUSSEN-BOLDER

Heeft de dood ons gescheiden, de Hemel zal ons
samenbrengen.

Dit aandenken doe u bidden voor de slachtoffers
van de Roosburchtramp van 23 december 1958.

AERTS Jan, geb. 3-7-39	Val-Meer
BEUZEN Jean, geb. 18-8-42	Zichen-Zussen-Bolder
BREMS Guillaume, geb. 26-11-18	id.
BROKKEN Jeanine, geb. 9-12-39	id.
COENEGRACHTS Jan, geb. 18-9-07	id.
DUCHATEAU Willy, geb. 6-12-37	Herderen
HAEKENS Mathieu, geb. 3-9-07	Zichen-Zussen-Bolder
HERMANS Martin, geb. 24-5-34	Val-Meer
HEYNEN Pierre, geb. 28-7-10	Zichen-Zussen-Bolder
JACKERS Leonard, geb. 29-4-13	Val-Meer
JONGEN Jean, geb. 7-4-40	Zichen-Zussen-Bolder
KINET Gerard, geb. 22-4-11	id.
LEMMENS Hubert, geb. 22-7-01	id.
PAULISSEN Pierre, geb. 19-3-11	Vroenhoven
PAULY Antoine, geb. 19-4-30	Zichen-Zussen-Bolder
STOFFELS Mathieu, geb. 27-7-27	id.
VANHERF Mathieu, geb. 3-3-35	id.
WOLFS Guillaume, geb. 7-8-14	Rosmeer

Weest altijd bereid en leeft zo dat de dood u nooit
onvoorbereid vinde. (Thomas a Kempis)

Laten wij hun aandenken in ere houden, zij rusten
dan in vrede.

Allen immers die in Jezus ontslapen zijn, zullen met
Jezus verrijzen.

.....
DRUK. A. HINOUL-LAMBRIX ZICHEN

▲ AFBEELDING 7B: Monument voor de slachtoffers van de ramp in de Roosburg in 1958 (foto Peter Jennekens)

9

◀ AFBEELDING 7A: Bidprentje van de slachtoffers van de Roosburgtramp in 1958 (collectie Peter Jennekens)

In de gangenstelsels onder de Roosburg heerste overal bedrijvigheid in de aanwezige champignonkwekerijen. Men probeerde nog zo veel mogelijk champignons te oogsten voor de Kerst. Er waren die ochtend, dinsdag 23 december 1958, rond de 100 mensen aan het werk, als plots, even na 9.00 uur, een deel van de groeve, gelegen op de grens van de Flessenberg en Driedeugberg, over een oppervlakte van ongeveer 4 hectaren instortte. De fataal moment kwam toch nog onverwachts, al waren er voortekenen van een mogelijke naderende instorting geweest. De werkers konden dan ook geen kant meer op. In totaal stierven er 18 mensen ten gevolge van deze ramp. Met man en macht probeerde men iedereen uit de mergel-

berg te halen, doch dit lukte maar deels. Elf slachtoffers heeft men nooit kunnen bergen en hebben hun graf gevonden in de groeve.

Bron: Medaerts, Vital.- 1998: *Roosburggramp eist achttien doden. Mergel een zegen of een vloek?*

Medaerts, Vital.- 2008: *Roosburggramp 50 jaar later.*

Datum: 24-03-1947

Plaats: Cannerberg (Muizenberg)

Slachtoffer: **Hubert Koolen (Kolen)** (Kanne)

Op 24 maart 1947 vertrok de dan 29-jarige ongehuwde Hubert Kolen (Koolen) vanuit zijn ouderlijk huis in Kanne naar zijn werk. Hij verdiende de kost als werkmans in de "kampernoeliekwekerij" van Vrancken. Deze dag begon als een normale werkdag, maar zou niet zo eindigen. Kolen kwam namelijk op het einde van de dag niet thuis van zijn werk. Toen men steeds ongeruster werd en ging kijken op zijn werkplek in de groeve, was hij niet te vinden. Alleen zijn vest met horloge hing nog aan een balk en zijn riek stak in een mesthoop. Vreemd, want dat zou betekenen dat hij zich nog in de groeve moest bevinden. Verdwaald kon hij niet zijn, want hij kende daarvoor veel te goed de weg. Toen men na een tijd nog steeds niets van hem had gehoord, vreesde men het ergste. De kop van een krantenartikel uit eind maart 1947 luidt dan ook: "*Werd Hubert Kolen, uit Kanne, vermoord?*"

Lang zou het stil blijven rond zijn verdwijning, als in augustus 1984, tijdens het zoeken naar fossielen in de grotten van Kanne, de broers Theunissen uit Maastricht een macabere vondst deden. Zij vonden het stoffelijk overschot van een man. Opvallend waren zijn grote schoenen, die direct opvielen. De politie werd gewaarschuwd en die stelde onmiddellijk een

WERD HUBERT KOLEN, UIT KANNE, VERMOORD?

Opzoeken bleven zonder resultaat, maar...

De 29-jarige zoon Hubert, van de erffuuter Kolen, wemende bij zijn ouders, Oude Weg 284, Kanne, was een door en door brave man, ongetuigd, die de kost verdiende als kampernoeliekweker in dienst van Vrancken.

Als maar gewoonte had hij de ochtend van 24 maart 1947 zijn taak in de onderaardse kwekerij volbracht en was kort na de middag teruggekamd.

Op zijn werkgever had hij nog gezegd: «Als gij omstreeks 3 uur deze namiddag komt, zal het werk grotendeels in orde zijn». Was toen kort na het middagseten. Maar toen de anderen een paar uurtjes later in de berg Kanne, was Hubert Kolen niet meer te vinden. Alleen zijn jas hing aan een nagel aan de muur.

KAN DAAR IEMAND VERDWIJNEN?

Vroeger verreesde er eens een persoon met kar en al in de bergen, en werd nooit meer teruggevonden. Hij was verdwaald in de gangendoolhof, maar van verwoest en nu geen spoor meer zijn, omdat door een vroegere instorting de gangen werden vastgelopen en men dus altijd voor een muur staat. Kolen kende trouwens de weg veel te goed om zo maar te verdwijnen.

Zijn gedrag was uittekend, zodat hijzelf geen reden had om het haarsaad te kiezen.

Dadelijk werd een eerste onderzoek verricht door de rijkswacht, Tolensmisten, Nederlandse rijkswacht en zelfs speurbraden werden ingezet, maar geen positief resultaat werd bereikt.

WERD KOLEN VERMOORD?

Een andere vraag stelt zich nu: werd Kolen vermoord?

Een feit staat vast: er kon ge-

makkelijk een put gemaakt worden, alwel het lijk kon in een reeds bestaande put geworpen zijn, zonder dat sulke oof kan ontsien worden.

Er werd ook oof gesproken dat de verdwenen persoon in het kanaal geworpen werd, na eerst vermoord te zijn.

Maar was die niet te gevonden: het lijk naar het kanaal brengen in volle dag?

En als de overbrengring 's nachts gebouwd was, waar was dan het lijk in de namiddag verstoppt?

Of zou Kolen een dubbel le- geleid hebben? Er is een redde-

(A)

om sulke te geloven, maar sulde de hoogste instanties van de gemeenshe vol lof over hem zijn.

Veel eerder mag aangenomen worden dat hij het slachtoffer werd van een aanslag of een loofloofige twist.

Het eerste onderzoek leverde geen voldoende resultaten op, maar toch blijven vertaselingen niet afgevoerd.

Wel werd nog verteld: «Moeder Kolen oof het niet, d'or maar d'or om verdwijnen is.»

Maar een wij in dat sulke nicht bij de Nederlandse grens, met haar spraken over haar jongen wren se op haar hart en se zij: «Daar Kanne het altoos.»

Moelk sal het onderzoek oer- stin, maar een oplossing niet kom- men. — (A.)

AFBEELDING 8: Artikel uit 1947 waarin de vraag opgeworpen wordt of de verdwenen Hubert Kolen mogelijk vermoord is (collectie Ton Breuls)

onderzoek in. Men ging er vooralsnog vanuit dat de man in de groeve was verdwaald en een misdrijf werd dan ook uitgesloten. In een krantenartikel uit "De Limburger" van 11 augustus 1984 spreekt men in dit verband over *"de Cannerberg, een groeve die ter plaatse uit drie lagen bestaat"*. Het lichaam van de onbekende man lag op de tweede etage, ongeveer 150 meter van de ingang. Tevens staat vermeld: *"De grot is voor zover bekend alleen bereikbaar via het steile talud van het Albertkanaal"*. *"De identificatie wordt bemoeilijkt door de staat, waarin de stoffelijke resten verkeren. Bovendien zijn bij het lichaam geen persoonlijke bezittingen aangetroffen"*. In de krant "Het Belang van Limburg" van 10 augustus spreekt men over de *"Muizenberg"*. De stoffelijke resten worden omschreven als: *"Een hoop knekels, een paar buitenmaatse hoge schoenen, waarvan de zolen nog opgespijkerd zijn en een stuk halfvergane broeksriem met gesp ..."*.

Een Luikse anatoom-patholoog verrichtte sectie op het lichaam en kwam tot een eerste voorzichtige conclusie. Het skelet betrof een minstens dertigjarige man, betrekkelijk struis gebouwd, met grote voeten. Het overlijden van de man kon men dateren tussen de 10 en 50 jaren geleden. Om meer duidelijkheid te verkrijgen was nog verder onderzoek nodig. In het krantenartikel waagt men zich echter toch aan een voorlopige identificatie, waarbij ook de naam van Hubert Kolen de revue passeert. In dezelfde krant van 18 augustus 1984 lijkt de "zaak" te zijn opgelost. De titel van een bericht luidt dan ook: *"Het skelet van de Muizenberg is bijna zeker Koolen"*. In het krantenartikel gaat men nog even in op de groeve en men vermeldt het volgende: *"De Muizenberg van Kanne was eertijds (men heeft het over de tijd waarin Hubert Kolen is verdwenen) door verscheidene kampmoeliekwekers in gebruik. Tussen hen bevonden zich ook Mathias (Thieu) Vrancken van Kanne, ... en diens handelspartner Pierre Coenegrachts. ... De huidige openingen die de Muizenberg op*

de helling tegen het Albertkanaal heeft, bestonden toen niet. ... Deze nieuwe openingen en de kortere afstanden verklaren wellicht, waarom het skelet nu pas werd ontdekt.

Thieu Vrancken weet nog te vermelden dat Hubert Koolen een avonturier was, die geregeld vertelde dat hij via de instorting van 1926 dieper de berg in kroop. Dat zal op die bewuste 24 maart 1947 ook gebeurd zijn. Het slachtoffer was gaan dwalen en had als verlichting zijn *"acetyleenlamp"* meegenomen (deze was namelijk verdwenen van de werkplek). Volgens Vrancken lag hierin ook de oorzaak van de verdwijning van Coolen. De lamp moet zijn gevallen en/of uitgegaan zijn, waardoor het slachtoffer verdwaalde. Een saillant detail hierbij is dat de lamp nooit is teruggevonden.

Bron: Medaerts, Vital.- 1998: *Roosburggramp eist achttien doden. Mergel een zegen of een vloek?*- Blz. 111: *De mysterieuze verdwijning van Hubert Koolen.*

Diverse krantenartikelen.

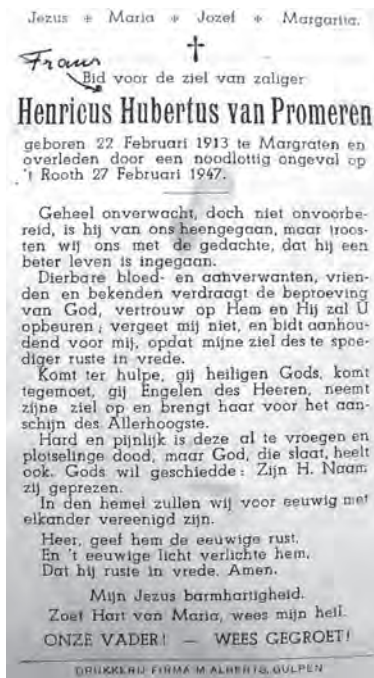
Datum: 27-02-1947

Plaats: Roothergroeve

Slachtoffer: **Frans van Promeren** (Klein Welsden)

Op 27 februari 1947 waren in de Roothergroeve, op de plaats waar ook de toegang naar het onderstelsel was en waar een mergelmolen stond, arbeiders bezig om de vloer van een reeds bestaande gang uit te diepen. Men wilde uiteindelijk bereiken dat men met een vrachtauto onder de genoemde mergelmolen kon staan, zodat de verpulverde mergel in de laadbak gedeponeed kan worden. Hiervoor moest men de gang 2,50 meter uitdiepen. Met een vrachtwagen van de firma Schols werd de

AFBEELDING 9: Bidprentje van de in de Roothergroeve verongelukte van Promeren (collectie Peter Jennekens)

vrijgekomen mergel weggebracht. Toen men de vrachtwagen weer wilde gaan vulladen, viel een stuk mergel van 4.20 x 2.20 m. en een dikte van 25 cm. uit het plafond en raakte de naast de vrachtauto staande werklieden Essers en van Promeren. Essers (21 jr.) raakte zwaar gewond en liep ondermeer een bekkenfractuur op, maar van Promeren (34 jr.) werd op slag gedood. Andere arbeiders verklaarden dat men reeds langer op die plek aan het werken was

en dat men geregeld het plafond had gecontroleerd. De plaats zou verder “eenige weken geleden, eveneens door een ambtenaar van mijn dienst (= Staatstoezicht op de Mijnen) geïnspecteerd en in orde bevonden zijn”. Als oorzaak werd een schelpenlaag tussen de gevallen mergelbrok en de rest van het plafond aangewezen en het voorval werd dan ook gezien als een bedrijfsongeval.

Bron: Archief Staatstoezicht op de Mijnen, dossier 690 MN 27. “Gazet van Limburg” van 2 februari 1947.

Datum: 04-12-1944
 Plaats: Bronsdalergroeve
 Slachtoffer: **Sjef Boreas** (Houthem)

Tijdens het demonteren van een door de Duitsers in de groeve achtergelaten elektrische schakelaar raakte Sjef Boreas, 24 jaar en geboren op 11-08-1920 te Houthem, een kabel aan waar nog stroom op stond. Hij werd geëlektrocuteerd.
 Bron: Odekerken, J.- 2008: *Dodelijke ongevallen in Geulhem (1633-2005)*, 't Stegelke, nr. 29.

Datum: ??-??-1943
 Plaats: Fluwelengroeve
 Slachtoffer: **naam onbekend**

Tijdens het maken van een foto op de ruïne in Valkenburg deed een toeriste een stap achteruit en viel met fataal gevolg in een put die uitkwam in de Fluwelengroeve.
 Bron: mondelinge overlevering.

Datum: 19-10-1943
 Plaats: St. Pietersberg (Zonneberg)
 Slachtoffer: **Jacques van Jole** (Maastricht)

In de Zonneberg is een herdenkingsplaquette te zien, die gemaakt is door Harry Koene en die is opgedragen aan Jacques van Jole. Architect Harry Koene was de ontwerper van het “Sint Pietersbergplan”, de ondergrondse

AFBEELDING 10: Plaquette in de Zonneberg, gemaakt door architect Harry Koene, ter herinnering aan het overlijden van zijn goede vriend, Jacques van Jole (foto Ger Wishaupt)

schuilgelegenheid in de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Op 19 oktober 1943 stierf Jacques van Jole op de plaats waar de tekening door Koene gemaakt is. Van Jole en Koene waren twee goede vrienden. Ze waren samen in de berg om een radio te verbergen voor de Duitse bezetters. Nadat zij het toestel begraven hadden onder het puin van de instortingen, werd van Jole onwel. Terwijl Koene hulp ging halen overleed van Jole aan de gevolgen van een hartverlamming.

Bron: Caris, John.- 2008: *Harry Koene*. SOK-Info 131.

Datum: 1930

Plaats: St. Pietersberg (Noordelijk Gangenstelsel)

Slachtoffer: **Paul de Beer**

Tijdens het afdalen aan een lier in een put, ging deze kapot en kreeg de Beer een balk op het hoofd en raakte daarbij dodelijk gewond.

Bron: Jan Spee.

Datum: 31-05-1930

Plaats: Rotswoning te Geulhem

Slachtoffer: **Pieter Cornelis Visser** (Zandvoort)

Leerlingen van de Rijkskweekschool te Haarlem waren op vakantie in Valkenburg, toen zij op 31 mei 1930 een bezoek brachten aan Geulhem. Uiteraard ging hun interesse ook uit naar de mergelgrotten en de in de

Het ontzettende ongeval te Geulem.

Ontzettend-tragisch is het ongeluk geweest, dat Zaterdag j.l. in de mergelbergen van Zuid-Limburg, waar de bekende „rotsholen” zijn, is voorgevallen: terwijl een gezelschap leerlingen van de Rijkskweekschool te Haarlem in deze hollen was, liet opeens een zwaar stuk rots van de zoldering los, en een der jongens, een leerling uit Zandvoort, werd verpletterd, terwijl anderen min of meer zwaar gewond werden. Onze foto's toonen het hol met het stuk rots dat naar beneden viel, — het opvijzelen van het mergelblok, 'n kijk op den rotswand met hollen, en het bergen van het stoffelijk overschot, dat naar Heerlen werd vervoerd.

AFBEELDING 11: Fotocollage in het tijdschrift *Het Leven* van 7 juni 1930 over het dodelijk ongeluk in Geulhem van een student uit Haarlem. Het rampzalig ongeluk werd aangegrepen om de historische wand met eeuwenoude grotwoningen af te graven (collectie Peter Jennekens)

mergel uitgehouwen rotswoningen. Ongeveer een vijftig meter vanaf de molen liep een in mergelsteen uitgehouwen trap naar een kleine mergelgrot, welke dienst deed als opslagplaats voor stro en hout. Via een doorgang kwam men weer uit in een ander kamertje van 4 bij 4 meter, waarbij aan de voorzijde de wand ontbrak. Een aantal leerlingen bewonderden vanaf dit natuurlijk balkon de omgeving, toen plots een deel van het plafond naar beneden stortte. De leerlingen kwamen onder de brokstukken terecht, waarbij de 18-jarige Piet Visser uit Zandvoort verpletterd werd onder een mergelblok van 3000 kg. De anderen raakten zwaar gewond. Een van de bezoekers zou met zijn wandelstok in het toch al onstabiele plafond hebben gewrikt, met alle gevolgen van dien. In een twee dagen later uitgebracht rapport zegt het Staatstoezicht op de Mijnen: *“Oorzaak van deze instorting is het zeer slechte dak ... het dreunen der voetstappen van de leerlingen, ± 20 waren in beide holen, en tevens de aanhoudende regen van de laatste dagen ...”*.

Dit ongeluk werd aangegrepen om de gehele mergelwand langs de Geul te Geulhem, tussen het Somersplein en de molen, te kunnen afgraven. Ook de “dubbele grotwoning” ontkwam hier niet aan en zo verdween weer een uniek stukje Mergelland.

Bron: diverse tijdschriftartikelen, onder andere uit “Het Leven” en de “Katholieke Illustratie”. Diverse aktes, waaronder een rapport, opgesteld door de opzichter der Mijnen, d.d. 2 juni 1930.

Datum: 11-05-1926

Plaats: Cannerberg (Muizenberg)

Slachtoffers: **Marcel van Deursen, Jean Merken, Anton Schiepers, Ger Vrijens en Martin Vrijens** (allen uit Kanne)

AFBEELDING 12: Op de foto links (zie kruisje) de verongelukte Marcel van Deursen, samen met een onbekende werkmakker (collectie Peter Jennekens)

Vrijens. †
De werkmeester G. Canne, bij de instorting van den Cannenberg, door een paal doodelijk werd getroffen.

AFBEELDING 13: De werkmeester Ger Vrijens die buiten de groeve was, maar door de luchtdruk van de instorting met fatale gevolgen tegen een lantaampaal werd geworpen (collectie Peter Jennekens)

Op dinsdag 11 mei 1926 waren de werkers in de champignonkwekerij van Poswick in de Muizenberg, zoals iedere werkdag, normaal aan het werk, toen plotseling een groot deel van de Muizenberg instortte. De 36-jarige opzichter Ger Vrijens was bijna op slag dood. Verschillende werknemers raakten gewond en werden ijlings naar het ziekenhuis in Tongeren gebracht, waar Jean Merken en Marcel van Deursen de volgende

dag alsnog aan hun verwondingen overleden. Er bevonden zich echter nog twee blokkbrekers in de groeve en men wist niet of zij de ramp hadden overleefd. Het betrof de 17-jarige Martin Vrijens en de 35-jarige Anton Schiepers. Verscheidene weken werd er naarstig naar hun gezocht, maar hun lichamen werden nooit gevonden.

Bron: Breuls, Ton.- 1984: *De instortingen van de Muizenberg te Kanne*. SOK-Mededelingen 5.

Diverse artikelen, onder andere uit de "Limburger Koerier" en de "Katholieke Illustratie".

Datum: 17/18-01-1894

Plaats: de Hel

Slachtoffers: **Frans Hubert Reiners** (Heer), **Henri Vincent** (Gronsveld)

In 1894 kocht Henri Vincent een stuk land in Gronsveld. Hier wilde hij graag een mergelhuisje op bouwen. Om dit te realiseren vroeg hij aan Schrijnemaker, als zijnde eigenaar van een groeve, toestemming om blokken te mogen breken in de Hel. Verschillende keren werd het verzoek afgewezen, maar uiteindelijk ging Schrijnemakers toch akkoord. Hij stelde echter wel twee eisen. Als eerste zou hij een stuk aanwijzen waar zou mogen worden gebroken en het werk zou moeten worden verricht door "den bekenden blokkbreker Mathijs Quade uit de gemeente Heer". Henri vroeg zijn zwager Frans Hubert Reiners om te komen helpen en samen met Mathijs gingen ze de Hel in. Frans Hubert en Henri moeten de gebroken blokken in handzame stukken zagen, vervoeren en het breekafval verwijderen, terwijl Mathijs de blokken brak. Ook als Mathijs niet in de groeve aanwezig was, werkten de twee "hulpjes" door. Op de avond van 17 januari 1894 keerden de twee mannen echter niet naar huis en de volgende dag, als zij nog steeds niet waren thuis gekomen, werd veldwachter Hendrik Soudant gewaarschuwd. Deze ging met enkele andere personen in de groeve op onderzoek uit. Op de breekplaats was echter niemand te zien en bij het verder zoeken vond men in een dwarsgalerij de twee mannen, bedolven onder een instorting. De slachtoffers waren al koud, dus moest het ongeluk reeds langer geleden hebben plaats gevonden. Henri was gedeeltelijk bedolven en had een gapende wond aan zijn hoofd. Frans Hubert lag onder grote brokken mergel en het lichaam kon slechts met veel moeite onder het puin worden vandaan gehaald. Mathijs Quaden werd bevraagd en hieruit bleek dat hij de dag van te voren naar huis was gegaan, terwijl de twee mannen nog door werkten. Deze hadden echter, zonder acht te slaan op

Tijdens het op een hoop werpen van losse mergel viel er een brok mergel van ongeveer 10 kg. uit het plafond en trof Antonius, op zijn been en rug. Zijn zoon legde samen met voerman Plum de gewonde Antonius op de blokkar en ze reden naar hun huis in Geulhem. Daar overleed Antonius Habets echter een paar uur later. Volgens geneesheer Oidtman uit Meerssen was “*schending van ruggegraat en rugmerg de oorzaak van de dood*”.

Bron: RHCL archief 04.81, Staatstoezicht op de Mijnen, inv. nr. 8434.

Knubben, John.- 1997: *Dodelijk ongeval in de Geulhemmergroeve*. SOK-Mededelingen 28.

Datum: 9-07-1865

Plaats: Caestert

Slachtoffer: **Michael Daenen** (Oud-Vroenhoven)

De op 3 mei 1793 geboren landbouwer Michael Daenen werd sinds 29 juli 1865 vermist. Hij was toen 74 jaar oud. Zijn lijk wordt eerst in oktober 1867 in de onderaardse gangen van Caestert teruggevonden. Hij zou op de wand hebben geschreven: “*Ik ben verdwaald. God beware mijne arme ziel*”.

Het hele voorval is in SOK-Mededelingen nr. 51 uitvoerig beschreven.

Bron: Schoenmakers, Wilfred.- 2009: *Une sinistre découverte dans la grotte de Caestert*. SOK-Mededelingen 51.

“Le Courier de la Meuse”, november 1867.

“Maasgouw”, 94, nr.6, 1975.

Datum: 24-11-1831

Plaats: Keerderberg-Midden

Slachtoffer: **Jacob Quaden** (Heer)

Quaden verongelukte op 20-jarige leeftijd en stierf in zijn woonhuis, gelegen “op den Demer” te Heer. Het slachtoffer kwam te overlijden ten gevolge van een instorting in de Keerderberg-Midden. “*Door het invallen van blokken is in den Keerderberg doodgebleven Jacob Quaden oud 20 jaren geboren te Heer aldaar woonachtig*”, uit: “Aantekenings Register van alle misdaden en Bijzonderheden”.

Bron: Knubben, John.- 1992: *De grotten van Heer*. SOK-Mededelingen 20.

Datum: 08-07-1820

Plaats: Caestert gebied

Slachtoffer: **Gérome Guillaume Cousin** (Parijs)

Gérome Cousin was kapitein in het Franse leger. Hij was bevriend met de familie Veugen op het kasteel Caestert, waar hij ook woonde. Hij moet geregeld in de groeven hebben rondgelopen, dit gezien het feit dat hij verschillende keren zijn naam op de wanden heeft gezet. In Ternaaien Beneden staat een tekst in het zwart, welke verwijst naar Cousin. Hij zou op 25 november 1817 op deze plek zoekgeraakt zijn “*sin lumine*” (zonder licht). Rechts ernaast staat een rood opschrift “*Cousin est ici perdu*”. Op 8 juli 1820 werd hij dood in de groeve gevonden, terwijl hij een maand eerder zijn testament had opgemaakt. De omstandigheden waaronder hij dood is gebleven zijn onbekend.

Bron: Grood, Ed, de.- 1987: *De dood te Caestert*. SOK-Mededelingen 10.

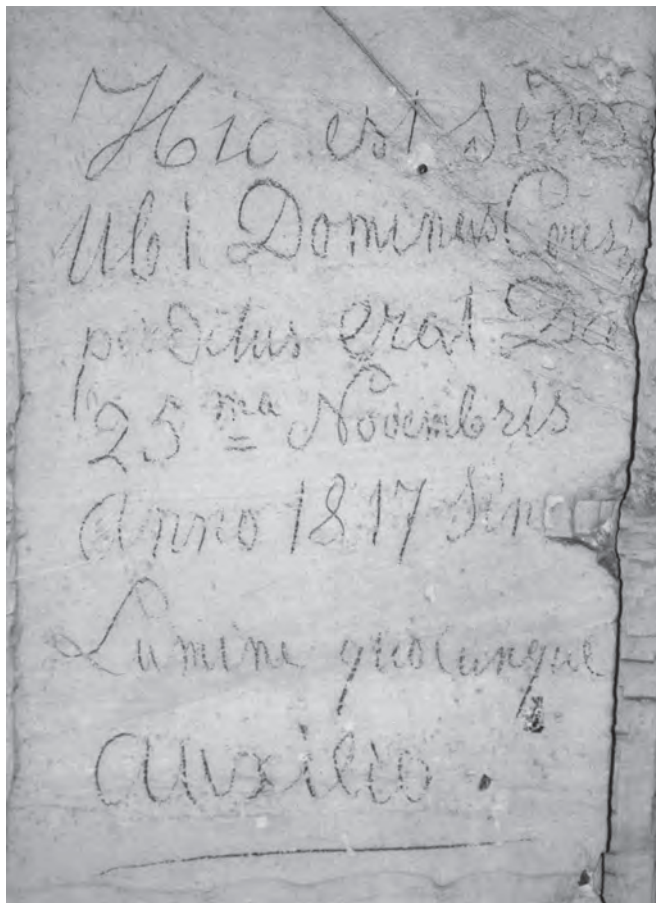

Datum: 1808

Plaats: St. Pietersberg

Slachtoffer: **naam onbekend**

AFBEELDING 16: Opschrift van 25 november 1817 in Ternaaien-Beneden waarin vermeld wordt dat Cousin hier zonder licht was komen te vallen (foto Peter Jennekens)

“In 1808 vonden eenige jongelieden in eenen verwijderden gang van den Pietersberg het geraamte van een monnik, nog bedekt met zijn pij en daarnevens dat van eene vrouw, waarvan de kleeding toonde, dat zij tot den goeuden stand had behoord. Haar laatste doodstrijd openbaarde zich nog in de krampachtige toegeknepen vuisten. Misschien het laatste hoofdstuk van een vreeselijk eindigenden roman”

Bron: *Album der Natuur*, onder red. van P. Harting, D. Lubach en W.M. Logeman, 1866. blz. 268.

Datum: 27-02-1807

Plaats: Scharnderberg

Slachtoffer: **Willem Paulissen** (Heer)

De beschrijving van zijn dood komen we tegen in een overlijdensakte uit de archieven van Heer & Keer. Deze akte is in het Frans opgesteld en heeft als titel: “Acte de décès de Guillaume Paulissen”. De vertaling wordt hier integraal opgenomen.

19

Overlijdensakte van Willem Paulissen

Op 28 februari 1807 om 10 uur 's morgens zijn voor ons, Willem Geelen burgemeester van de gemeente Heer en Keer van het arrondissement Maastricht, departement van de Neder-Maas, verschenen de heren Jan Smolders, 32 jaar, herbergier, woonachtig dichtbij de Keerderberg in deze gemeente en Jacop Quaden, 34 jaar, blokbreker (*tailleur des pierres*) en woonachtig in voornoemde berg. Zij hebben verklaard dat de 27ste van deze maand genoemde Willem Paulissen, ongeveer 50 jaar oud, echtgenoot van Maria Catharina Heuveneers, dagloner, woonachtig in Heer dat tot de gemeente behoort, om 11 uur 's morgens in de gemeentelijke blokberg op slag dood is gebleven. De plotselinge dood van genoemde

12. Acte de Décès de Guillaume Paulissen

Nan dix huit cent sept le vingt huitième jour du mois de février à dix heures du matin, Pardevant Nous Guillaume Geelen Maire de la Commune de Heer & Keer, arrondissement de Maastricht, Département de la Meuse Inférieure, et comparus les sieurs Jean Smolders âgé de trente deux ans Cabaretier domicilié en cette Commune près la montagne de Keer et Jacob Quaden âgé de trente quatre ans tailleur de Bievres domicilié en la dite montagne. Lesquels nous ont déclaré que le vingt sept du courant à onze heures du matin est déceû subitement en la carrière de pierres de sable de cette Commune le nommé Guillaume Paulissen âgé de douze ans fils unique de Marie Catherine veuve veuve Journalier de Profession domicilié à heer rebort de cette Commune. La mort subite du dit Guillaume Paulissen provient d'après la Declaration des comparans et d'après les Brèves Verbaux tant du maire dressé sur les lieux le vingt sept courant à midi que de celui de Monsieur Mancel Maître en Chirurgie de résidence à Maastricht en date du vingt huit courant à neuf heures du matin, de ce qu'il étoit occupé à tailler des pierres dans la carrière Indéjà vers les onze heures du matin une masse de pierres s'est promptement détachée de dessus la tèle et lui est tombée sur le Corps, que ce coup lui a causé un épanchement de sang très considérable au bas ventre par la rupture de quelques vaisseaux et dont la mort s'en est suivie. Le déceû est le fils de Joseph Paulissen et de Anne Catherine Habets.

J'ont les Parties signés avec nous après lecture du présent acte de décès à l'exception de Jacob Quaden qui a déclaré refuser de signer ces présentes fait et rédigé en la mairie de Heer & Keer en date que dessus.

M. De la Salle le 11 Janvier 1807

AFBEELDING 17: Overlijdensakte van Guillaume (Willem) Paulissen, in 1807 overleden in de Schamerberg (collectie Peter Jennekens)

Willem Paulissen werd, volgens de verklaringen van de opgekomen getuigen en het proces-verbaal dat door de burgemeester op de 27ste om twaalf uur 's middags ter plekke werd opgesteld en de verklaring van chirurg Dhr. Mancel uit Maastricht gedateerd op de 28ste om 9 uur 's morgens, veroorzaakt door het feit dat hij Willem Paulissen tegen 11 uur's morgens blokken aan het breken was in de groeve (*occupé à tailler des pierres dans la carrière*) en een grote hoeveelheid gesteente uit het plafond boven zijn hoofd eensklaps heeft los gelaten en op zijn lichaam is gevallen en onmiddellijk een aanzienlijke bloedingstorting (*épanchement de sang très considérable*) heeft veroorzaakt in de beneden buik door het stukscheuren van enkele bloedvaten, met de dood als gevolg.

De overledene is de zoon van Jozef Paulissen en Anna Catharina Habets. De betrokkenen hebben onderschreven na het voorlezen van de aanwezige overlijdensakte, met uitzondering van Jacop Quaden die verklaart niet te kunnen lezen en schrijven.

Opgesteld op het gemeentehuis van Heer en Keer op bovenvermelde datum.

Mr. Geelen, burgemeester en Jan Smolders

Bron: RHCL Aktes van overlijden, archieven Heer & Keer.

Datum: 14-12-1779

Plaats: Bieboschgroeve (dagbouwgroeve?)

Slachtoffer: **Michael Silverentants** (Oud-Valkenburg)

Op 14 december 1779 werd om twee uur 's middags het lijk ontdekt van

ene zekere Michael Silverentants. Hij was in de Biebosch verrast door een hoop stenen en aarde (aardverschuiving?). Tijdens zijn leven was hij dienstknecht in Valkenburg.

Bron: Patelski, Funs.- 1984: *Leven en dood in Biebosch en Sibbergroeve*. Geulrand 8.

Datum: 11-12-1777

Plaats: Bieboschgroeve (dagbouwgroeve?)

Slachtoffers: **Maria Vollers** en **Joannes Gerardus Vollers**

Maria Vollers en haar broer Joannes Gerardus Vollers (17 en 15 jaar) waren kinderen van Martinus Vollers en Joanna Catharina Frins. De kinderen werden grotendeels bedolven door aarde en stenen tengevolge van een aardverschuiving.

Bron: Patelski, Funs.- 1984: *Leven en dood in Biebosch en Sibbergroeve*. Geulrand 8.

Datum: 17-10-1771

Plaats: St. Pietersberg (Zuidelijk Gangenstelsel)

Slachtoffer: ????????????

“Den 17 dito is Winand Mengels, jonckman, sone van mijnen halven broeder, onder de ruinen van enen piller in den Maesbergh dootgebleven”.

Een opschrift in de St. Pietersberg herinnert aan dit tragisch voorval *“Hier is gestorven den eersamen Winandus Mengels. Gestorven den 17 october 1771. Bit godt voor de siele. Gestorven in het mergelwerk Hubertus Vrijens”.*

Bron: Mengels, Winand.- *Chronijk van het dorp Opcanne bij Maastricht (1740-1778)*. Uitgegeven door Jhr. Mr. Victor de Stuers.

Datum: 28-12-1757

Plaats: Zussen (Lacroixberg?)

Slachtoffer: **Jehenne Coonen** (Zussen)

De gegevens zijn ontleend aan een akte waarin wordt verklaard dat op 28 december 1757 de 30-jarige Jehenne Coonen in een put was gevallen en daarbij dodelijk verongelukte. De put bevond zich op het land van de erfgenamen van Leonard Reiners, gelegen *“s’heeren straet genaemt trichtere straet binnen deesen dorpe sussen recht tegen over het hujs peter smets”.* De schout en schepenen lieten *“johannes mansel geswooren chijrurgijn”* uit Maastricht komen om het lichaam van de jonge vrouw te onderzoeken. Deze constateerde na onderzoek *“bij deesen eerstelijck bevonden te hebben aen den hals van het selve dootd lichaem gefratureert de werwers beenders van den nack het tweede aen het slincke been gefratureert met het doorstecken van de pijpen deur de turgementen”* en dat hierdoor *“de dootd absolutelijck heeft moeten volgen”.*

Ook de plek des onheils werd zowel onder- als bovengronds bezocht. Hierbij verklaarden de onderzoekers dat *“dito cuijle onder in den grondt een behoorlijcke weijde en breijde van planeur en hooghde te hebben bevonden / om daer onder oft in te connen bermmen oft leggen veele vruchten / schuerneeren om dieselvete connen dersen / beesten en andere mobilaire effecten te stellen / verders vercla(e)rende dito holte in voorsstaende grondt des opgeme(tse)lde cuijle nu over diverse jaeren niet te weesen gebruijckt als mede ditto cuijle van boven gevisiteert en bevonden die selve rontom beleght met mergele blocken oft steenen die hooghde van vier Luijckere voeten”.*

Bron: Rijksarchief Hasselt, Schepenbank Zichen & Zussen, nr. 72.

Datum: 19-02-1753

Plaats: Meerssenergroeve

Slachtoffers: **Michael Crousen** en **Catharina Boesten** (Meerssen)

De akte van overlijden is opgesteld in het Latijn.

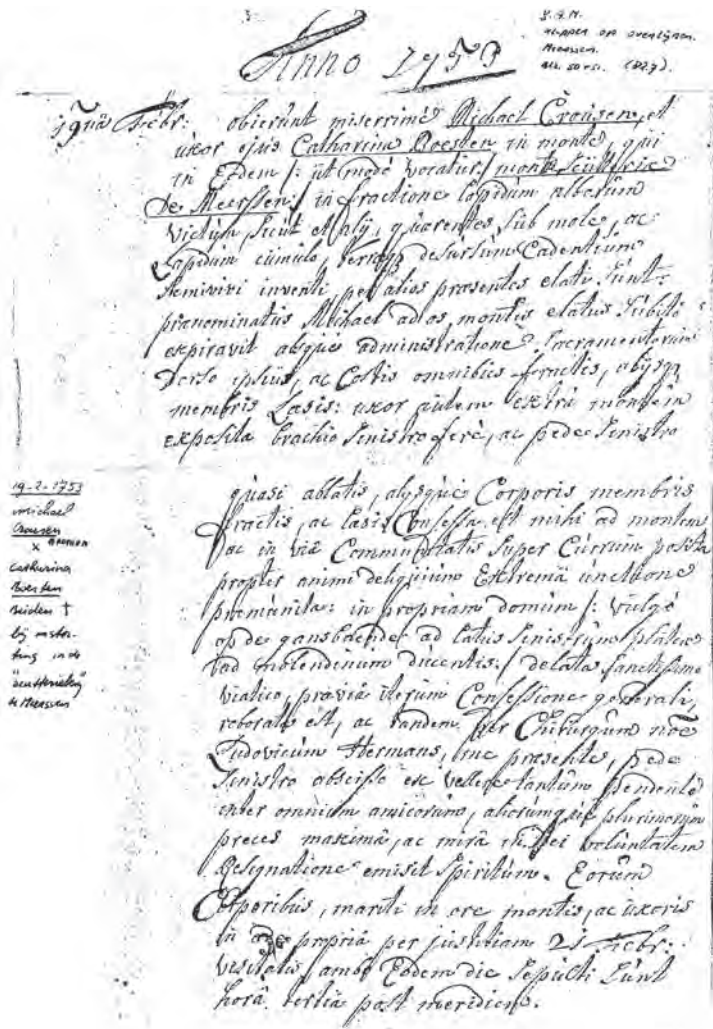
Op 19 februari 1753 waren Michael Crousen en zijn vrouw Catharina Boesten in de Schutterijberg te Meerssen ("monte Scütterie") slachtoffer van een ongeluk. Het betreft hier de Meerssenergroeve. Tijdens het werk in de groeve deed zich een instorting voor en werden zij bedolven onder een dikke laag stenen.

Michael overleed ter plekke, maar Catharina leefde nog. Of zij haar man meehielp bij het werk of toevallig in de groeve aanwezig was, is niet uit de tekst op te maken. Mensen die ook in de berg waren, hebben de lichamen aan de ingang van de groeve gelegd, waarna men ze met een kar naar hun huis op de gansbaende hebben gebracht. Catharina was zwaar gewond en de inmiddels erbij gehaalde chirurgijn Ludovius Hermans probeerde haar nog te helpen. Zij had echter, evenals haar verongelukte man, verschillende botbreuken. Zo was haar linkerarm verbrijzeld en haar linker voet zat nauwelijks meer aan haar been vast. Haar verwondingen bleken toch te ernstig te zijn en zij is dan ook, na voorzien te zijn van de laatste heilige sacramenten van de Kerk, gestorven.

Bron: Gemeente Archief Meerssen, klapper op overlijden, blz 50 en 51, 82.7.

NN.- 1987: Meerssens echtpaar onder mergel bedolven. Geulrand 20.

AFBEELDING 18: Overlijdensakte uit 1753 van het overlijden van het verongelukte echtpaar Michael Crousen en Catherina Boesten in de Meerssenergroeve (collectie Peter Jennekens)

De Dood van Johannes Ruyters

Datum: 09-11-1752

Plaats: Sibbergroeve

Slachtoffer: **Joannes Daemen** (Oud-Valkenburg)

Op 9 november 1752 werd in de namiddag het ontzielde lichaam gevonden van Joannes Daemen, weduwnaar van Gertrudis Smaet. Hij was bedolven onder een lading stenen.

Bron: Patelski, Funs.-1984: *Leven en dood in Biebosch en Sibbergroeve*. Geulrand 8.

Datum: 13-10-1746

Plaats: Meerssengroeve

Slachtoffer: **Johannes Ruyters** (Meerssen)

Op 13 oktober 1746 zocht Johannes Ruyters uit Meerssen, gehuwd met Anna Notten, zijn toevlucht in den berg op het Broek, de tegenwoordige Meerssengroeve. Het was oorlog en vijandige troepen plunderden stad en land. Dit moet ten tijde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) zijn geweest. Niet alleen mensen zochten hun heil in de groeven, maar ook hun vee en bezittingen werden er naar toe gebracht. Zo werden ook zijn meubels en die van anderen verstopt in de groeve. Op een of andere manier hadden de vijandige Hongaarse troepen lucht gekregen van deze verstoppplaats en bij het verdedigen van zijn spullen in de berg werd Johannes neergeschoten. Dodelijk gewond aan zijn buik kon hij nog naar zijn huis in Meerssen vluchten, alwaar hij, na voorzien te zijn van de laatste heilige sacramenten van de Kerk, is gestorven.

Bron: Gem. Archief Meerssen, klapper op overlijden.

Op 13 oktober 1746 verbleef Johannes Ruyters uit Meerssen (gehuwd met Anna Notten) "in den Berg op het Broek". In de groeve had hij zijn meubels en die van anderen voor het oorlogsgeweld in veiligheid gebracht. (Oostenrijkse Successieoorlog, 1740-1748) Op deze dag werd hij echter aangevallen door Hongaarse troepen en bij de verdediging van hemzelf en de meubels werd hij dodelijk in zijn buik getroffen. Hij kon echter nog naar zijn ouderlijk huis vluchten alwaar hij, na voorzien te zijn van de Sacramenten van de Kerk, is

9.11.1752
klapper op overlijden.

Anno 1746

Obiit obijt Joannes Ruyters, Maritus Annae Notten
op 13 Octobris 1746. In sacramentis praemunitus, et in suis
hujus sepultus est. Data hic hinc meubilia, sua et
altera pro suis Hungarorum in montes ad paratam
Communitatis auctoritate ad locum belapost mortale in
ventre vulnere. Ceteris suis cognatis in Tabulae Dica
paternae in Meerssen auferat, et in quibusdam
obijt. G. A. Meerssen

23

AFBEELDING 19: Vermelding van de dood van Johannes Ruyters in de Meerssengroeve in 1746 (collectie Peter Jennekens)

Datum: 12-02-1743

Plaats: Sibbergroeve

Slachtoffer: **Joannes Creuwen** (Oud-Valkenburg)

Op 13 februari 1743 stierf, voorzien van de laatste heilige sacramenten van de Kerk, Joannes Creuwen, weduwnaar van Joanna Vaessen. Een dag

eerder werd hij door een hoop stenen verpletterd. Hij werd in de grot gevonden met een totaal verbrijzelde schedel en verminkt lichaam
Bron: Patelski, Funs.-1984: *Leven en dood in Biebosch en Sibbergroeve*. Geulrand 8.

Datum: volgens de beschrijving van Faujas de St. Fond ongeveer in 1735.

Plaats: St. Pietersberg (Noordelijk Gangenstelsel)

Slachtoffer: **naam onbekend**.

Tijdens het bezoek van Faujas de St. Fond aan de Sint Pietersberg in 1795 trof hij een lichaam aan, uitgestrekt op de vloer, alsof het sliep. “*Het was niet meer dan een uitgedroogd geraamte, dat gekleed was; naast zijn hoofd lag een hoed, zijne schoenen waren van zijne voeten en bij zijne eene hand lag een roozen-krans. Men giste aan zijne kleeding dat hij een arbeider moest zijn, die, in die onderaardsche gangen verdoold geraakt zijnde, aldaar van honger en wanhoop gestorven was.*

De staat van volkoomen uitdrooging, waarin hij zig bevond, deed gissen dat het meer dan zestig jaaren moest geleden zijn dat die rampzalige zig in dat uitgestrekte graf levendig had begraven”. Dan zou de goede man rond 1735 gestorven moeten zijn.

De vertaler Pasteur twijfelde echter aan de overlijdensdatum, welke door Faujas werd aangegeven. “*Naar mijne gedagten kan dat lijk niet wel zoo oud zijn. Ik heb het aldaar zeven jaaren later dan de schrijver zien leggen, en toen was'er niets meer over dan de beenderen*”. Volgens zijn gids betrof het hier echter een ander lijk, namelijk dat van een “*verdwaalden Franschman, die er anderhalf jaar te vooren in gevonden was*”

Bron: Faujas de St. Fond.- 1795: *Natuurlijke Historie van den Sint Pieters-Berg bij Maastricht*. Nederlandse vertaling door J.D. Pasteur, 1802, blz. 69 en 70.

Datum: 08-04-1717

Plaats: Valkenburg

Slachtoffer: **Bernardus Theunissen** (Valkenburg)

Het kerkregister vermeldt hier een jongen van 16 jaar die door “*steerval*” in de berg zwaar gewond is geraakt en na de biecht aan de verwondingen is gestorven. Hij werd begraven bij de kerk van Valkenburg.
Bron: Kerkregister van Valkenburg.

Datum: 1705

Plaats: Fallenberg of Joffenberg

Slachtoffers: **Baronnes De Dopff, haar 3 kinderen en de koetsier**

“*1705 In dit jaar werd mevrouw de baronnes De Dopff met Hare drie kinderen in de koets en den koetsier verpletterd. Zij kwamen in de Allée van het Casteel Nedercan als het begon te donderen en te blixemen waerop zij in een der gaten van den berg Can vlugten, als wanneer het gat inviel en allen verpletterd werden*”.

Bron: Eversen, Jos.- 1885: *Kroniek der stad Maastricht van af haren oorsprong tot 1862*. (door Philippus van Gulpen).

Datum: april 1697

Plaats: Welsden bij Margraten (Houbenbergske?)

Slachtoffers: **Servatius Hanssen en Walter Prevoeye** (Valkenburg)

Beide mannen zijn “*plotseling*” dood gebleven in de berg. Ze zijn begraven bij de kerk van Valkenburg. Bron: Kerkregister van Valkenburg.

Datum: 25-10-1564

Plaats: Slavante

Slachtoffer: **van Kan** (dit kan de achternaam zijn of plaats van herkomst, of beide)

Een blokbreker met de naam “van kan” of komende uit Kanne is “onder der erde doet blijven” terwijl “hij heeft stoen mergel houwen”. Hij was in dienst van Frans Jaspers en was werkzaam “achter Lichteborg”.

Bron: RHCL 01.071, inv.nr. 13, folio 137 (gevonden en getranscribeerd door Rob Habets).

Datum: 1504

Plaats: Cannerberg

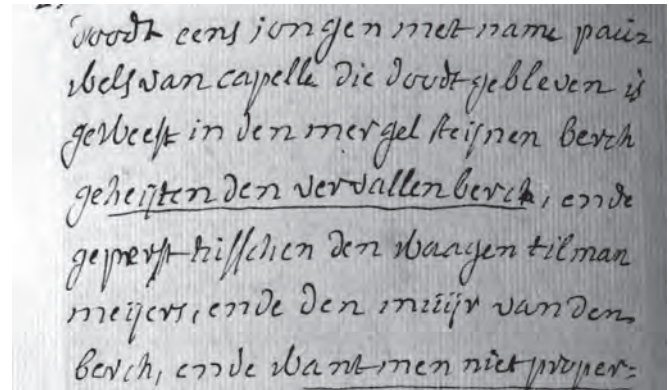
Slachtoffer: **Pauwels van Capelle**

“int jaer 1504 op donnerstagh nae pinxten” kwamen verschillende personen bij elkaar “omme der questien wille van den doot eens jongen met name pauwels van capelle die doot gebleven is geweest in den mergel steijnen berch geheijten den vervallen berch” (Cannerberg). Het betreft hier een bizar ongeluk, want de jongen werd “ende geperst tusschen den waagen tilman meijers, ende den muijr van den berch”.

Bron: RHCL 18.A, Handschrift Collette, inv. nr. 379.

Op deze lijst mag een van de meest bekende voorvallen niet ontbreken. Deze gebeurtenis wordt in menige publicatie vernoemd, is verschillende keren op de wanden in de St. Pietersberg vereeuwigd en wordt vaker tijdens de toeristenrondleidingen vermeld. Het betreft de dood van de vier Minderbroeders, die verdwaald en gestorven zouden zijn rond 1640

Doot eens jongen met name pauwels van capelle die doot gebleven is geweest in den mergel steijnen berch geheijten den vervallen berch, ende geperst tusschen den waagen tilman meijers, ende den muijr van den berch, ende want men niet proper-

AFBEELDING 20: In 1504 verongelukte de jonge Pauwels van Capelle in de Cannerberg (RHCL Handschriften col Colette 18. A inv. no. 379 Pauwels van Capelle) (Collectie Peter Jennekens)

in Slavante. Elders is er sprake van 1649. Met als saillant detail dat hun vingers zouden zijn afgesleten door het tasten in het pikkedonker langs de ruwe mergelwanden.

Voor zover ik weet zijn er echter geen daadwerkelijke archiefstukken waarin dit voorval wordt bevestigd. Het blijft dus voor mij een “mooi” verhaal.

Bij het tot stand komen van dit artikel heb ik van verschillende personen informatie gekregen, met name van: Bert Beckers, Ton Breuls, Ed de Grood, Rob Habets, John Hageman, Boy Kluyt, Jacques Konings, Mattie Rohs, Jan Spee en Luck Walschot. Hopende hierbij niemand te hebben vergeten.

Bij het vertalen en transcriberen van diverse aktes heb ik hulp gehad van John Hageman, die ook de tekst gecontroleerd heeft.

Allen dank voor hun bijdrage.

Spannende tochten met een smokkelaar door de berg

JOOP SMIT, BOGAERTSBORG 24, 6228 AM MAASTRICHT

Inleiding

Men kan er goed door besmet raken, het kan zelfs je lust en je leven worden. De 2CV Citroën, of in goed Nederlands “een lelijke eend”, heeft dat al lang geleden bij me gedaan. Als jarenlang lid van de Citroën Club Nederland en trouwe bezoeker en medeorganisator van meetings was ik afgelopen jaar op weg naar de jaarlijks en grootste bijeenkomst van ons land met de welsprekende naam “de Waggel”. Maar wat heeft een deux chevaux nou met mergelgroeven te maken? Even terug naar Almere, waar “de Waggel” plaatsvond. De eervolle opening van het festijn werd verricht door oud-voorzitter en oprichter Willem Klaassen. Omdat de krasse man slecht ter been was, werd ik uitverkoren om met de geboren Amsterdammer in mijn eend eerst een ererondrit te maken over het evenemententerrein, alvorens de 80-jarige oudgediende door middel van een kanonschot de opening zou verrichten.

Na afloop van de ceremonie werd er natuurlijk gepraat over Citroëns en Citroëns. Toen ik vertelde dat ik uit Maastricht kwam veerde hij helemaal op en vertelde mij vol enthousiasme dat hij vroeger in Maastricht gewerkt had en toen op de Lage Kanaaldijk verbleef. Toen ik tijdens het gesprek ook mijn andere besmetting, de mergelgrotten, aanhaalde, verhaalde hij van de gangen in de Sint-Pietersberg. Hij wist nog best veel en hij kon het Smokkelgat nog precies beschrijven. Verhalen van vroeger gaan sneller verloren dan men denkt en hij reageerde positief op de vraag om zijn verhaal op te schrijven. Na een korte briefwisseling stuurde hij zijn handgeschreven relaas van vroeger.

27

Smokkelen door de berg

Het begin van het verhaal van Willem Klaasen gaat terug tot ongeveer 1937, hij was toen ongeveer zeven jaar oud. Willem logeerde regelmatig bij zijn oom Kees in Maastricht. Waarschijnlijk heette die van Gelder met zijn achternaam. Klaasen heeft nog een zuster en die weet zich alleen nog te herinneren dat de vrouw van oom Kees Ins heette en dat hij kantonier was bij de Rijkswaterstaat.

Oom Kees en zijn vrouw woonden in een kleine witte woning tegen de berg, vlak bij het voormalige douanekantoor in Klein Ternaaien. De ingang van de woning was aan de zijkant van het huisje. Aan de achterkant liep

de bergflank omhoog en in die flank was een holte in de berg gemaakt, in gebruik als kelder. Er stond van alles in, zoals een kruiwagen met hout en dergelijke. Maar moest Kees naar België, dan was het hol opgeruimd en bleek het een toegang tot het gangenstelsel te zijn. Maar daarover straks meer.

Als kind logeerde Willem er graag. Oom Kees nam hem overal mee naar toe en hij was alom een graag geziene gast, hij kende iedereen. Van 1943 tot 1945 was het contact tussen de families in Amsterdam en Maastricht echter erg slecht. Dat lag niet aan een onmin binnen de families, maar het zuiden was bevrijd en het noorden nog niet. Pas in 1945 werd het contact weer hersteld, toen de oorlog achter de rug was.

De vader van Willem had een transportbedrijf en reed twee keer per week van Amsterdam naar Maastricht om bij de ENCI cement te laden. In die tijd een rit van twee dagen: een dag heen, de andere dag terug. Het was een Ford A.A met het bouwjaar 1930. Als brandstof werd er van 1949 tot 1944 antraciet verstoekt. Toen namen de Duitsers alles in beslag wat rijklaar was. Maar de vader van Willem maakte zijn auto onklaar door onder andere de cabine te laten verdwijnen. Ook de motorkap onderging dat lot. Na de oorlog werd de kolengestookte auto weer opgebouwd. Per rit kon de

AFBEELDING 2: Dezelfde vrachtauto na 1945, maar nu geheel opgeknapt

AFBEELDING 3: Oude postkaart met het grenskantoor langs het kanaal Luik-Maastricht. In de cirkel het nu verdwenen mergelhuisje van oom Kees

auto 3 ton cement meenemen. Als extra gingen er soms ook nog lifters mee, tot wel 10 personen per keer.

Willem reed vaker met zijn vader mee en ze logeerden dan altijd bij oom Kees en zijn vrouw. 's Avonds werd er gezellig gepraat en oom Kees verhaalde van het smokkelen door de berg. Er werd voor zo'n ondergrondse smokkeltocht ongeveer een kilometer door het gangenstelsel afgelegd. Bij zijn huis ging hij naar binnen en ongeveer 500 meter na de grens met België

kwam hij "weer boven". En dan weer terug met de buit. Kees vroeg of ze mee wilden gaan, maar de vader van Willem wilde niet mee met het oog op zijn bedrijf. Bij de rond 15-jarige Willem jeukte het natuurlijk. Hij moest lang praten om toestemming te krijgen voordat hij eindelijk mee mocht gaan. Als uitrusting kreeg hij een jute zak en een staaflantaarn mee. Oom Kees zelf gebruikte een acculamp. Willem mocht de staaflamp maar zo weinig mogelijk gebruiken, omdat de batterijen gespaard moesten blijven.

Ze doken het hol achter het huis in en moesten eerst een heel stuk dalen, voordat ze rechtop konden lopen. Volgens oom Kees liepen ze in kleine verbindingsgangen, die haaks op de grote gangen liepen, daar waar "de steen werd gehouwen". Willem vroeg zich natuurlijk af hoe zijn oom de weg zo goed wist te vinden in de doolhof van gangen. Zijn oom toonde hem een teken dat hij op een kruising van gangen in de mergelmuur had gekrast. Geen pijl, maar een driekant. Op een volgende wand had hij een K van Kees ingekrast en dat ging zo de hele smokkel-

route lang, totdat ze in België weer bovengronds waren. Willem vroeg zich af waarom zijn oom niet gewoon gebruik maakte van eenvoudige pijlen, maar dat vond zijn oom maar niks. Pijlen volgen kon iedereen en voordat je het wist kon “al dat volk in zijn tuin staan”.

In België gingen ze naar één familie in Klein Ternaaien en daar werden de jute zakken gevuld met sigaretten. Willem zal nooit de merken sigaretten meer vergeten: Bastos blauw, een zware shag en Bastos rood, een lichte shag. Dan werd de terugreis ingezet. In België moesten ze eerst een stuk de berg op (*helling van Caestert*) en dat was volgens Willem het gevaarlijkste, want de Rijkswacht en de Douane lagen natuurlijk overal op de loer om smokkelaars in de kraag te vatten. Eenmaal weer terug in de grot had je nergens meer last van, want niemand van de Rijkswacht of de Douane waagde zich daar naar binnen. En Willem mocht dan zelf de terugweg vinden, door de persoonlijke tekens, die oom Kees op de wanden had aangebracht, te volgen. Hij vond dat een geweldige ervaring. De hele tocht van begin tot einde duurde ongeveer 3 uur. De opbrengst was voor die tijd niet gering, 25 tot 30 gulden per tocht!

Naderhand mocht hij nog vaker mee op de smokkeltochten van tabak van België naar Nederland. In 1947 was het echter gedaan met de lucratieve “tabakstochten”, voor de koop van tabak waren er geen bonnen meer nodig en de tabak was weer vrij en redelijk goedkoop verkrijgbaar. Eind '47 werd de tabak verruild voor nylonkousen. Dat was ook de moeite waard, want de nylonkousen kostten in die tijd in Nederland f 7,50, terwijl er in België slechts f 2,50 voor moest worden betaald. De kousen werden in Amsterdam door zijn zussen verkocht. In totaal ging Willem nog zo'n vier keer mee op smokkeltocht.

Tijdens een van de ondergrondse tochten ontdekte Willem figuren in de mergelwand. Op zijn vraag wat dat precies was, legde zijn oom hem uit dat het om fossiele zee-egels en schelpen ging “van wel 6 tot 8 miljoen

jaar oud” en dat de mergel eigenlijk een oude zeebodem was. Met een dolkmes wist Willem een paar egels en schelpen uit de wanden te peuteren. Buiten werden de fossielen zorgvuldig schoongemaakt. Voor Willem waren ze op dat moment meer waard dan de ondergrondse tochten zelf. Een paar jaar daarna wilde zijn zus wel eens weten wat er in de zee-egels zat en sloeg ze kapot.

Tot zover het verhaal van Willem die als jongen met zijn oom spannende tochten door de Sint Pietersberg maakte. Over de oprechtheid van zijn verhaal valt niet te twijfelen. En het enthousiasme waarmee het verteld wordt, is aanstekelijk. Toch zijn er kleine details in zijn relaas die, met de kennis van nu, de wenkbrauwen lichtelijk doen fronsen. Maar dat kan ook niet anders. Na 65 jaar mogen er best wat kleine zaken aan het geheugen ontsnappen.

Het huisje van oom Kees is inmiddels afgebroken. Het stond nagenoeg tegen de steile bergflank, naast het nu nog bestaande huis aan de Lage Kanaaldijk 128. Omdat het huis van Oom Kees een stuk naar achteren lag, grensde het aan de huidige tuin van nummer 128. Tegenwoordig is er op de plaats van het voormalige mergelhuisje een kleine tijdelijke opslagplaats van materialen in verband met de verbouwing van nummer 128. Achter die tijdelijke opslagplaats ligt inderdaad een ingang “van een hol”. Het is nu nog versperd met het bouw materiaal, maar bij ruiming daarvan is de holte, grot, groeve of kelder gemakkelijk te betreden. Maar dat hol is, evenals de tientallen kelders die alle op gelijke hoogte liggen achter de vele huizen van de Lage Kanaaldijk en de Rue Collinet, uitgehouwen in de vuursteenlagen van het Gulpens Krijt. De mergelgrotten van de Sint Pietersberg zijn uiteraard in het erboven

AFBEELDING 5: De oude kelders in de bergwand in de tuin van de Lage Kanaaldijk 128

liggende Maastrichts Krijt ontgonnen. Hiermee begint de eerste twijfel. Volgens de bewoonster van nr. 128 is er in het hol een traptrede naar beneden. Dat zou kloppen met het verhaal van oom Kees dat ze “na het naar binnen gaan een klein stukje moesten dalen”. Na een paar meter buigt het gangetje naar links, naar het zuiden, en loopt parallel met de bergflank. Is dat in de herinnering van Willem de verbindingsgang(en) die haaks op de grote gangen liep(en)? In ieder geval loopt die gang een tiental meter door en draait dan weer af naar links, richting de weg. En dan staat men weer buiten, in de tuin van de burens op nr. 128! Het is nu eenmaal niet mogelijk (onder andere ook om geologische redenen) om vanuit een lager gelegen kelder achter een van de huizen aan de

Lage Kanaaldijk rechtstreeks de hoger gelegen gangen van de Sint Pietersberg te bereiken.

In de tuin zelf zijn nu nog steeds diverse kelders, die van oudsher een verschillend gebruik hebben gekend, van bakoven tot varkensstal. Van belang voor het verhaal van Willem is wel dat er vroeger langs de bergflank vanuit de tuin een pad omhoog liep naar bovenliggende gedeelten van de Sint Pietersberg. En uit de literatuur en oude prenten weten we dat dàar meerdere ingangen waren

van het grote gangenstelsel. Mogelijk pal boven het kleine mergelhuisje. Zeer waarschijnlijk ging Willem met zijn oom de kelder (of grot) achter het huisje naar binnen om in de tuin van de burens op het pad naar boven uit te komen. Het pad dat ze volgden bestaat deels nog. Na een korte beklimming kwam men uit bij een kleine mergelgrot (in het Maastrichts Krijt) die achter huisnummer 129 lag. Deze groeve is eerder beschreven in SOK-Mededelingen 36 (Breuls, T.-2001) en is nu dichtgemaakt. Doet al deze “grottenkennis” afbreuk aan het toch min of meer gedetailleerd verslag van Willem? Ik dacht het van niet! Na 65 jaar zo uit je geheugen kunnen putten, verdient respect. En zijn details slechts een verwaarloosbare bijzaak.

AFBEELDING 6: Het oude pad dat langs de bergwand naar boven leidde.

Oom Kees was dus kantonnier langs het kanaal Luik-Maastricht en hij was verantwoordelijk voor het deel van het kanaal tussen de laatste sluis en de grens met België. Het was een karig betaalde baan, met een keer per jaar een uniform gratis en vrij wonen. Dat opbrengst van het smokkelen was een meer dan welkome aanvulling van hun inkomen. En voor Willem? Dat was puur avontuur!

Meten is weten

ROB HECKERS, MARIABASTION 22, 6217 NC MAASTRICHT

AFBEELDING 1: *Het onderaardse landschap van de Caestertgroeve met de kenmerkende hoge gangen (foto Rob Heckers)*

Inleiding

Als men, tijdens de bekende berglopersbijeenkomsten, het over de Caestertgroeve heeft, komt al snel de hoogte van de gangen ter sprake. Vijftien meter, zelfs achttien meter wordt er vaak geroepen. Nog niet zo lang geleden ging ik met een rondleiding mee in het Noordelijk gangenstelsel. De gids sprak over een hoogte van zestien meter. De groeve krijgt vaak mythische proporties toebedeeld, maar hoe realistisch zijn deze hoogten? We weten allemaal dat bepaalde zaken een eigen leven gaan leiden en hoe moeilijk het is zulke “mythen” te weerleggen. Dit artikel doet een poging daartoe.

Plannen maken

Al een hele tijd hielden deze hoogten mij bezig. Toen ik dit eens ter sprake bracht bij mijn bergmaat Jacques Konings, vertelde deze dat hij beroepsmatig een digitale afstandmeter gebruikte en deze toevallig bij zich had. Snel liepen we naar een punt dat, ruw geschat, wel eens het hoogste punt zou kunnen zijn en deden daar onze meting: 11,36 meter was de uitkomst. Aangezien we niet voorbereid waren, bleef het bij deze meting en waren andere metingen die avond niet meer dan wat spelen, om te kijken wat de meter kon. Uiteraard werd het plan opgevat om dit nog eens serieus op te pakken, maar zoals zo vaak het geval is verdween dit plan naar de achtergrond en hadden andere zaken prioriteit. Zo verstreek heel wat tijd. Inmiddels was ons kleine gezelschap uitgebreid met een nieuw lid, Susanne Hanssen. Toen we haar vertelde dat dit een van onze projecten was, was haar reactie enthousiast. Het arbeidscontract van Jacques was inmiddels beëindigd en daardoor konden we niet meer over de afstandmeter beschikken. We zochten op internet naar een betrou-

AFBEELDING 2: *Plattegrond van de Caestertgroeve met daarop aangegeven de drie meetpunten.*
(*Kartering plattegrond Ton Breuls*)

wbare meter, maar schrokken toch echt van de prijs. Gelukkig bleek de echtgenoot van Susanne, Michel, een goede digitale laser afstandmeter te hebben, die door ons gebruikt mocht worden.

Het meten

Om allerlei redenen duurde het toch nog een tijd eer we aan het daadwerkelijke meten toekwamen. Maar de voorafgaande tijd werd goed gebruikt, want elke keer als we door de Caestertgroeve zwierven, noteerden we de locaties die ons meer dan gemiddeld hoog leken. Hierdoor bespaarden we veel tijd bij het daadwerkelijke meten.

Toen het eindelijk zo ver was en we begonnen met meten, waren de potentiële “hoogste” gangen dus al bekend en was het daadwerkelijke meten feitelijk zo gebeurd. Elke meting werd in het midden van de gang gedaan. Om eventuele fouten te voorkomen werd elke meting drie maal gedaan en de meter elke keer opnieuw zorgvuldig gepositioneerd.

De hoogste gangen werden in het centrale gedeelte van de groeve verwacht. Daar waren de gangen, na de reguliere blokwinning, ten behoeve van de latere losse mergelwinning nog eens extra uitgediept. Ook de zogenaamde gotische gangen, ook wel de paraboalgangen genaamd, kwamen in aanmerking voor het predicaat “hoogste gang”. Deze gotische gangen waren door losse mergelwinning ontstaan. Tijdens deze exploitatie beperkte men zich niet tot die lagen, die alleen geschikt waren voor

de winning van bouwblokken, maar was men ook hoger en vooral dieper gegaan. Toch kwam deze voorspelling niet helemaal uit. De hoogste gang bleek op een geheel andere plek te liggen. Meer hierover zometeen.

Het viel ons op dat in het centrale gedeelte bijna alle metingen nagenoeg dezelfde hoogte aangaven. Deze zaten allemaal tussen de 11 en 11,5 meter. In het centrale gedeelte loopt het vloerniveau van de Maaszijde richting Jekerzijde naar beneden en de plafonds volgen die daling. De hoogte van de gangen blijft dus gelijk. Het lijkt dus dat de blokbrekers van weleer de bruikbare lagen tot op de centimeter benut hebben.

Om de kaart overzichtelijk te houden hebben we niet alle metingen erop vermeld, maar alleen de belangrijkste. We zijn tenslotte op zoek naar de hoogste gang, nietwaar?

Wij weten natuurlijk dat de gangen feitelijk niet hoog, maar diep zijn. Ze zijn tenslotte van boven naar onder uitgediept, maar aangezien iedereen het over de hoogte van de gangen heeft en niet over de diepte van de gangen spreekt, hebben wij voor de leesbaarheid de term “hoog” aangehouden.

Meting 1.

In dit gebied verwachtten we de hoogste gang te vinden en na wat zoeken en meten werd hij al snel gevonden. Op deze locatie werd 12.38 meter gemeten. De meer dan gemiddelde hoogte wordt hier verklaard doordat het plafond juist op deze hoogte verspringt.

Meting 2.

Deze locatie ligt in een uithoek vlakbij de Kapelingang en werd een tijd geleden “ontdekt” door Susanne. Hier werd maar liefst 12.64 meter

gemeten. Hierbij moet wel de opmerking worden geplaatst dat op onze meetlocatie ooit een stuk uit het plafond is gevallen en dit de bijzondere hoogte verklaard. Vlak langs de wand vonden we nog een gaaf stukje plafond en hier werd 12.15 meter gemeten.

Meting 3.

De uitkomst van deze meting was een grote verrassing en werd eigenlijk bij toeval gedaan, want we wilden gewoon weten hoe hoog deze gang was. De gang leek wel hoog maar we hadden het idee dat dit gezichtsbedrog was, omdat de gang relatief smal is en daardoor misschien hoger lijkt. We vergisten ons danig: 12.49 meter maar liefst. Hierbij moet nog worden opgemerkt dat de gang bedekt is met een laag oude champignonmest en dus het originele vloerniveau nóg lager moet liggen. We hebben niet gezocht naar dit niveau omdat we geen graafmateriaal hadden en de SOK-Medelingen deadline al gepasseerd was, waardoor we in tijdnood zaten.

Zoals eerder vermeld verwachtten we de hoogste gangen in het gebied van de zogenaamde paraboolgangen te vinden, maar dit bleek niet het geval te zijn. Zij bleken zelfs lager dan we aanvankelijk verwachtten. Waarschijnlijk zorgt de imposante ovale vorm van de gangen voor gezichtsbedrog en lijken ze dus hoger dan ze daadwerkelijk zijn.

Conclusie

De vaak genoemde hoogten van 15 en meer meter wordt nergens gehaald en de daadwerkelijke hoogten zijn beduidend lager.

De hoogste gang ligt in het Kapelgedeelte (meetpunt 3) en zal nóg hoger uitvallen als de gang tot op zijn oorspronkelijke vloerniveau wordt vrij gemaakt. Volgens verschillende bronnen moet het Kapelgedeelte als aparte groeve worden gezien en zou dus strikt genomen niet tot de Caestertgroeve mogen worden gerekend. In dat geval is het hoogste punt van de Caestertgroeve te vinden bij meetpunt 2, met de opmerking, dat dit punt waarschijnlijk ook tot het Kapelgroeve behoort. Aan de lezer de keuze of hij de groeve als één groeve ziet en de opmerking die bij meting twee gemaakt is in zijn beoordeling meeneemt. Indien dat het geval is, is meting 1 de hoogste.

Met dank aan Jacques Konings en Susanne Hanssen.

Colofon

SAMENSTELLING EN REDACTIE

Ton Breuls
Joep Orbons

BASISONTWERP

Jos Bruystens, grafisch ontwerper, Maastricht

LAY-OUT & OPMAAK

Van de Manakker, grafische communicatie, Maastricht

DRUK

SHD Grafimedia, Swalmen

REDACTIEADRES

Bovenstraat 28
3770 Kanne/Riemst
België
Tel./Fax: (0032) - (0)12 45 40 59
E-mail: tbreuls@skynet.be

For summaries in English, please contact the editor at

Editor SOK Mededelingen
Bovenstraat 28
3770 Kanne/Riemst
Belgium
Tel./Fax: (0032) - (0)12 45 40 59
E-mail: tbreuls@skynet.be
De Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven is
geassocieerd met Subterranea Britannica (UK).

Er wordt naar gestreefd SOK Mededelingen minimaal 2x per jaar uit te geven.

Prijs van deze uitgave:

VOOR ABONNEES

€ 7,50 inclusief verzendkosten
voor Nederland door overmaking via bijgevoegde betalingsbrief
voor België door overmaking op rekeningnummer 735 - 0003667 - 66
t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
Godsweerderstraat 2, NL 6041 GH Roermond

LOSSE VERKOOP

€ 7,50 tegen contante betaling op het redactieadres.
De SOK Mededelingen zijn te bestellen door € 9,00 (inclusief verzendkosten)
over te maken op girorekening 429851 (buitenlandse betalingen: BIC PSTBNL21
en IBAN NL 80 PSTB 0000 429851) ten name van het Publicatiebureau Natuurhis-
torisch Genootschap te Melick (publicatiebureau@nhgl.nl).
Vermeld bij omschrijving de gewenste publicatie en daarnaast uw adres, post-
code en woonplaats.

Copyright auteursrechten voorbehouden, overname slechts
toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1382-2608

Provincie

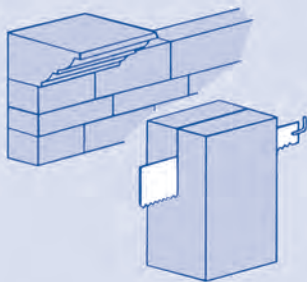

Limburg

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door:

Mergelbouwsteen

P. Kleijnen

*Bergstraat 31
6301 AB Sibbe
Valkenburg a.d. Geul
Telefoon 043-6014460*